

Blomsøy-Hestøysund og Skålvær i Alstahaug kommune

Skålvær, gnr. 91 i Alstahaug kommune, ligger sentralt i det store øyområdet mellom hovedøyene Vega, Alsten og Dønna. Været var tidligere et viktig handels- og kirkested for hele det tilgrensende øyområdet. Været består av to tidligere bebodde øyer, hovedøya kalt Heimlandet, og Måsøya SV for Heimlandet. Heimlandet er også omgitt av et stort antall mindre øyer.

Hovedbruket, brn. 1 ble. i 1972 ervervet av Alstahaug kommune med støtte av staten og ved bruk av forkjøpsretten. Det er tinglyst klausul på at området skal nyttes som friluftsområde. Skålvær er registrert som et nasjonalt verdifullt kulturlandskap. Verdiene i kulturlandskapet på Skålvær er godt dokumentert gjennom flere rapporter. Skålvær er et svært variert område med verdier knyttet til åker/kulturesseng, produktiv urterik slåtteeng, skarpslått og beitemark/hei. Skålvær er et statlig sikra friluftsområde, og i 1995 ble det utarbeidet en forvaltningsplan for området der hensyn til kulturlandskapet var ivaretatt. Siden den gang er det skjedd store endringer i bruken av Skålvær og det er dermed behov for å oppdatere planen i forhold til ivaretagelse av områdets verdi som verdifullt kulturlandskap. I dag beites store deler av øya med sau, og holdes på denne måten i god hevd. De urterike slåtteengene rundt bebyggelsen og kirka er imidlertid ikke holdt i hevd og bærer i dag preg av forfall. Dersom man skal ta vare på disse engene er det viktig å få på plass en god skjøtsel med en gang da deler av det gamle artsutvalget med bl.a. hjertegras fremdeles er intakt. En annen aktuell problemstilling er sitkagran og spredning av denne. Det er flere mindre felt med sitkagran på Skålvær og under befaring sommeren 2007 ble det observert en omfattende foryngelse. I forhold til verdiene som finnes på Skålvær både i forhold til biologisk mangfold og kulturhistorisk bør det diskuteres om sitka grana skal avvirkes.

Blomsøya-Hestøysund:

Variert område typisk for Nordlandskysten med den store strandflata. Den ytre delen av område har kalkrik berggrunn og stort arts mangfold. Det er aktivt landbruk i området. Stor Kalkrik kystlynghei som er en internasjonalt truet naturtype har stor utbredelse i området. Miljøverdier er godt dokumentert. I 2008 vil det bli gjennomført vegetasjonskartlegging og utarbeidelse av skjøtelsesplan på Blomsøya og Skålvær.

Berggrunnen på Blomsøya er kalkspatmarmor og kalkglimmerskifer. Dette gir en svært artsrik flora og flere sjeldne arter er registrert. Det er blant annet store forekomster av hjertegras som her er på en av sine nordligste voksesteder. Dominerende naturtype er kalkrik kystlynghei. Det er aktivt landbruk på Blomsøya og de fleste lyngheiene er i god hevd. Med tanke på det ansvaret Nordland har for å bevare kalkrike kystlynghei er dette absolutt et av de viktigste områdene. Det som skiller Blomsøya fra andre lokaliteter med kalkrik kystlynghei er at området er i god hevd, og at det fremdeles er aktivt landbruk i området.

Sommeren 2007 arrangerte Midt-Helgeland forsøksringen markdag på Blomsøya der biologisk mangfold i kulturlandskapet var tema. Det ble diskutert hvordan verdiene knyttet til biologisk mangfold i beitelandskapet kan ivaretaes samtidig med at det drives et aktivt og moderne landbruk. Det er avgjørende at grunneiere har kjennskap til hvilke områder det er viktig å ta vare på, og hvilke områder de kan drive mer effektivt med tanke på bl.a. gjødsling. På møtet var det stor interesse fra grunneiere om å få bedre kjennskap til verdiene knyttet til beitemarkene på Blomsøya.

I naturbasen er følgende lokaliteter registrert i området:

Skålvær – verdifulle kulturlandskap – høy verdi:

Vær av mange kalkøyer med godt bevarte arealer av urterik slåtteng, skrapslått og beitemark/hei. Været er fortsatt kirkested og har tidligere også vært handelssted. Er nå fraflyttet. Landbruksdriften opphørte ca 1970, nå saubeites deler av området. Hovedgård og handelssted er revet. Hageanlegg på hovedgården er rimelig godt bevart. Kirken vedlikeholdes fortløpende. Noe sitkagran er plantet enkelte steder. Skålvær har en botanisk og kulturhistorisk interessant variasjon i kulturbetinget eng- og heivegetasjon. Denne har sammenheng med en differensiert arealutnyttelse. Av de fire viktigste elementene i denne arealbruken - åker/kultureng, produktiv urterik slåtteng, skrapslått og beitemark/hei – er større eller mindre arealer fortsatt rimelig intakte av de tre siste mest interessante. Sammenlignet med andre lokaliteter i området har Skålvær høyest mangfold med hensyn til arter og kulturmarkstyper og størst helhet i kulturlandskapssammenheng. Skålvær er et statlig sikret friluftsområde.

Blomsøya – verdifulle kulturlandskap – middels verdi:

Blomsøy er en kupert kalkpreget øy vest i Alstahaug. Øya er intensivt drevet, med eng og åker i skjellsand-forsenkninger og beite på kollene. Variasjonen i landskapet er stor, med en mosaikk av relativt små oppdyrka enger og åkrer mellom kollene. Vegetasjonen er ikke nærmere undersøkt, men har ifølge Elven kanskje den best utviklede kalkvegetasjonen på Sør-Helgeland, og konsentrasjon av sørlige varmekrevende kalkplanter som hjertegras, ormetunge og kalkkrevende myrplanter. Blomsøy har også en av tre kjente forekomster i Nord-Norge av smalsal. I følge Elven har Blomsøya rike skrapslått- og beitemarksområder av samme type som Skålvær. De langstrakte kalkkollene på Blomsøya hevdes som beitemark, men deler av kollene er i gjengroing med småbjørk. Noen eldre beitehager med gamle bjørketrær er intakte.

Store Buøya – kalkrike enger – middels verdi:

Store Buøya er en bergryggsøy omgitt av forholdsvis bratte bergstrender rundt det meste av øya. Bergryggene veksler mellom kalk og glimmergneis. Øya har en mosaikk av kalkberg, kalkenger og beitenger som er typisk for disse øygruppene i Alstahaug. Det forekommer også noen mindre dammer. Vegetasjonstyper og flora knyttet til kalken har klar botanisk verdi. Øya har en nokså liten og lite representativ strandflora. Epilittoralt er den artsrik, og har et stort antall kalkplanter, bla. ormetunge, kjevlestarr, fjellnøkleblom og dammer med kysttypen av småvassoleie, dessuten mye orkideer.

Åkerøya – kalkrike enger – middels verdi:

Lokaliteten ligger sørvest for Altra, vest i kommunen. Kalkrik berggrunn. Særlig østsiden av øya er botanisk interessant. Her forekommer leddved (norsk nordgrense og eneste kjente forekomst i Nordland), knegras, saftmelde, lodneperikum, bergskrinneblom, kjøtttype, busttype, villin og ellers de fleste arter som kan forventes på kalkberg i dette området. Åkerøya benyttes som beiteland for sau (Håkon Øyen pers. medd. 15.10.02).

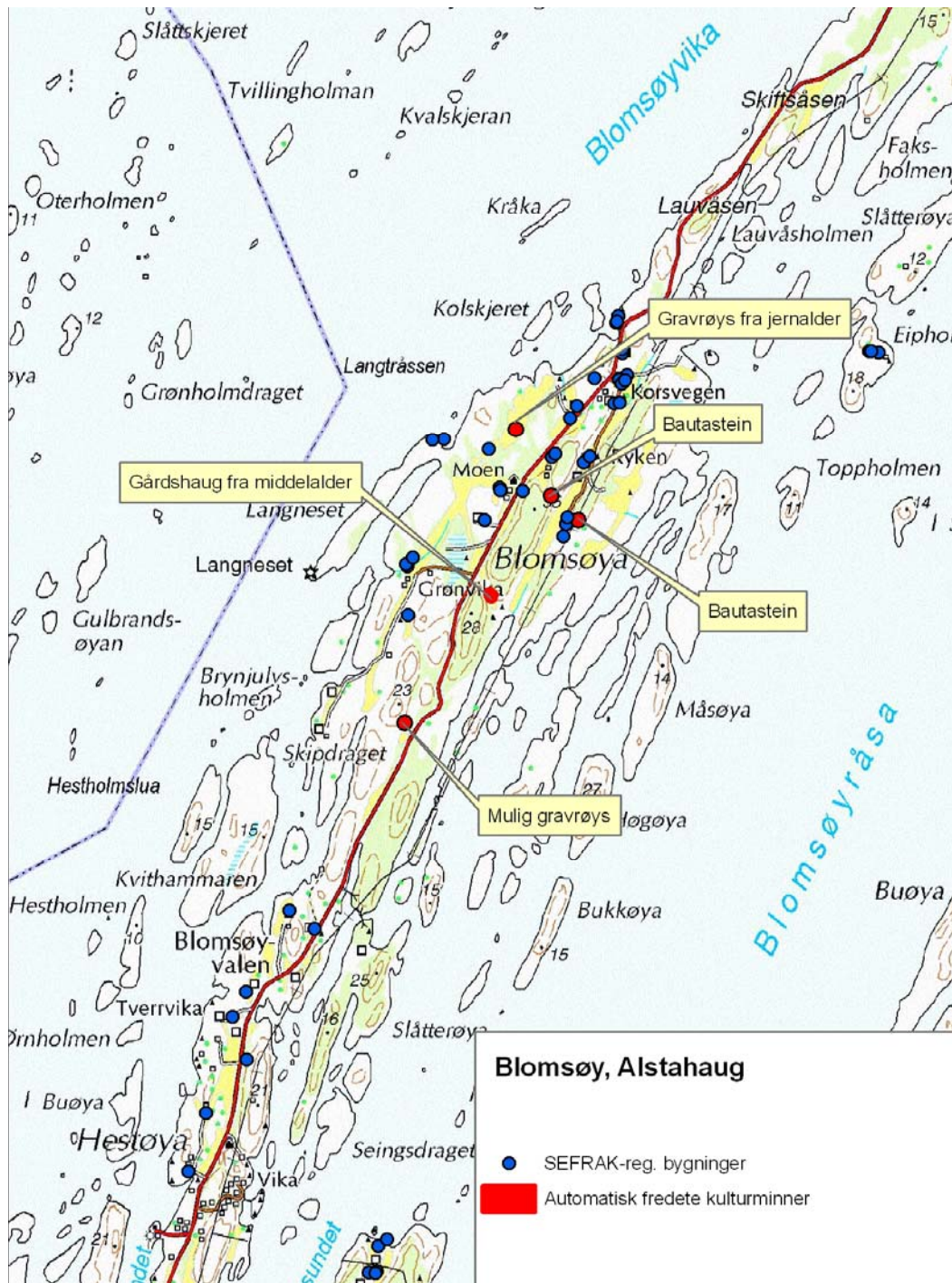
Åkerøya øst for Hestøya – andre viktige forekomster – middels verdi:

Åkerøya er nordligste del av en øyrekke som strekker seg fra øst for Hestøya sørover til Skotsvær. Rekka består av en avbrutt kalkrygg. Øya har kalkrygger langs vest- og østsiden opp i 35 og 40 moh.. Stranden grenser dels inntakt mot kalkberg- og hei, dels mot brakklagt slåtteng. Søkket langsetter øya har vært dyrket. Ryggene har kalkberg- og kalkheivegetasjon og rike skogtyper. Middels stort artsutvalg, representativt for salteng og tangstrand, ikke for brakkvannsenseng. Interessante forekomster i strandsonen er saftmelde, over strandsonen

svartburkne, hybriden mellom nebbstarr og beitestarr, fuglestarr, knegras i store mengder og midtnorsk sivaks. Noe bebyggelse og dyrket mark på norddelen; hytte og kai på sørenden. Middels variert strand, uten den helt store botaniske interessen sammenliknet med andre lokaliteter i området. Kalkvegetasjonen på ryggene har større botanisk interesse enn strandvegetasjonen.

Kulturminner:

Blomsøy, Alstahaug kommune

Kulturminner

Som det fremgår av kartet er det flere automatisk fredete kulturminner. Samtlige er trolig fra jernalder/middelalder og knyttes til en norrøn/germansk befolkning.

Skålvær, Alstahaug kommune

Det er ingen kjente automatisk fredete kulturminner på Skålvær. Trolig skyldes det øyas lave høyde. Man skal likevel ikke se bort at manglende registreringsaktivitet er årsaken.

Vurdering av området i forhold til de kriterier som skal legges til grunn for utvelgelsen:

Området innehar store kulturhistoriske verdier og svært store botaniske verdier.

Det drives i dag aktivt landbruk i området. Vi anser det som realistisk å få til en langsiktig skjøtsel og vedlikehold av områdene. Dette vil selvfølgelig være avhengig av hvilke midler som stilles til rådighet.

Blomsøya - Hestøysund har et helhetlig jordbrukslandskap med spor etter lang tids jordbruksdrift. Jordbruk har vært drevet kontinuerlig gjennom hundrevis av år og dette har formet landskapet.

Kulturlandskapet i området har en klar formidlingsverdi.

Kostnader ved skjøtselen

Det er ikke utarbeidet noe kostnadsoverslag for restaurering og skjøtsel av området. Det vil bli gjort samtidig med utarbeidelse av forvaltningsplan for området sommeren 2008.